

Preek Breukelen

d.d. 26 maart 2017, 4^e van de 40 dagen (Laetare)

1 Samuel 16:1-13 & Johannes 9:1-13,26-39

‘...de mens kijkt naar het uiterlijk maar de HEER kijkt naar het hart’

Gemeente van Jezus Christus,

Als we een kernwoord in de lezingen van vandaag zoeken dan is dat wel het woord ‘zien’. Zeker in het evangelie van Johannes wordt er nogal gespeeld met het woord zien. Johannes gebruikt verschillende werkwoorden die allemaal weer net een andere nuance geven. Kijken, aanschouwen, inzien, begrijpen. We zullen dat op Paasochtend ook weer zien in het verhaal over Petrus en de leerling die Jezus liefhad die beiden naar het lege graf snellen om te kijken wat er gebeurd is en waar Johannes ook verschillende werkwoorden voor ‘zien’ gebruikt. Je kunt het lege graf zien als waarneming, waarnemen dat er geen lichaam meer in ligt. Maar zie je ook op een manier dat je begrijpt, dat je inziet wat dit betekent? Ik denk dat die verschillende manieren van zien ook in ons leven en in onze wereld een grote rol spelen en dat juist een gebrek aan de meest sterke vorm van zien, het begrijpen, zorgt voor de grootste problemen die wij in onze tijd kennen. Denk alleen maar aan de grote groep mensen die zich in onze samenleving niet gezien voelen. De vraag is: hoe zouden wij in de diepste betekenis kunnen zien, hoe kunnen onze ogen zo geopend worden dat ons hart ook zicht krijgt op werkelijke nieuwe toekomst?

Het verhaal uit 1 Samuel over David die gezalft wordt tot koning van Israël maakt meteen al duidelijk hoe een mens ziende blind kan zijn. God heeft het wel gehad met koning Saul en wil een andere koning over zijn volk. Samuel wordt door God erop uitgestuurd om in Bethlehem één van de zonen van Isäi tot nieuwe koning te zalven. Het oog van Samuel valt meteen op Eliab. Samuel kijkt naar het voorkomen van Eliab en zijn rijzige gestalte. Hoe herkenbaar is dat? Ook wij hebben wellicht onbewust een beeld van hoe een koning er uit moet zien. Hij moet toch een krachtig man zijn. Zijn uiterlijk zou toch enige autoriteit moeten uitstralen. Dat helpt om hem als koning te zien. Ik denk ook dat het niet voor niets is dat bij de laatste kamerverkiezingen de figuur van de lijsttrekker van een partij van enorm groot belang is geweest. Waar vroeger het programma van de partij de mensen moest trekken, zien we nu veel meer dat de uitstraling van de lijsttrekker belangrijk is. Is iemand premierwaardig? *De mens kijkt naar het uiterlijk maar de HEER kijkt naar het hart.* Nadat zeven zonen van Isäi aan Samuel zijn voorgesteld en op geen van deze zeven het oog van God gevallen is, vraagt Samuel: *Zijn dit al uw zonen?* En dan blijkt er nog een achtste te zijn die de schapen en de geiten hoedt.

Deze achtste, de jonge David, is degene op wie het oog van God gevallen is. We zeggen op grond hiervan vaak genoeg dat God zijn oog laat vallen op het kleine. En inderdaad, God gebruikt vaak het kleine, het onooglijke, het onverwachte. In dit geval zit er zelfs nog meer betekenis in de keuze die God maakt. David is de achtste zoon. Het getal acht is het getal van nieuw begin, getal ook van de tijd van God. Een week telt zeven dagen en na iedere zevende dag volgt de eerste. Dat is de aardse tijd. Maar er komt een tijd dat

na de zevende de achtste dag volgt, een nieuw begin. Dan is de tijd van God aangebroken. En met die keuze voor David, die achtste zoon, laat God zijn tijd beginnen. Goddelijke tijd tegen aardse tijd. En dat anders zijn van Gods tijd wordt ook duidelijk in wat David doet. Hij hoedt de schapen en de geiten. David is herder. Natuurlijk klinkt Psalm 23 meteen mee in onze oren: *De HEER is mijn herder, het ontbreekt mij aan niets. Hij laat mij rusten in groene weiden en voert mij naar vredig water.* De tijd van God is de tijd waarin de koning niet heerst vanuit aanzien en kracht maar waarin de koning dienstbaar is, zijn kudde met liefde hoedt en op zoek gaat naar een werkelijkheid waarin het gras groen is en het water vredig.

Ook op dit punt, het herderschap, is er een link met het evangelie uit Johannes. Meteen na het verhaal over de genezing van de blinde dat wij vandaag gelezen hebben, en waar Jezus zich laat zien als de ontfermer over mensen, vertelt Jezus de gelijkenis over de herder die zich ontfermt over zijn kudde, die betrouwbaar is en naar wiens stem zijn schapen luisteren, om meteen daarna te zeggen: *Ik ben de goede herder.* Jezus is inderdaad de koning van Gods tijd die voldoet aan alle eisen van dienstbaarheid, liefde, gerechtigheid en vrede. En het blijkt iedere keer weer dat juist die kwaliteiten, dat juist die rol, botst met de machten van deze werkelijkheid, botst ook met tradities en menselijke waarheden.

Vorige week stond het verhaal van de ontmoeting van Jezus met de Samaritaanse vrouw op het leesrooster, een ontmoeting bij de Jakobsbron. Als Jezus zegt dat het water dat Hij wil geven water is waar men nooit meer dorst van krijgt, levend water, antwoordt de vrouw: *U bent toch niet groter dan onze vader Jakob?* Voorafgaande aan het verhaal van vandaag zien we de confrontatie die Jezus heeft in de tempel met de daar aanwezigen. *Wij zijn kinderen van Abraham, zeggen ze, en: U bent toch niet groter dan onze vader Abraham?* En in het verhaal van vandaag zeggen de Judeeërs op enig moment: *Wij zijn leerlingen van Mozes.* Er wordt dus voortdurend een beroep gedaan op afkomst en traditie, op genen en religie. En de eigenlijke confrontatie vindt dan ook plaats met alles wat gestold is, gestolde waarheid, gestolde afkomst, gestolde ideeën, gestold geloof, dat als het ware het zicht op Gods tijd verduistert. Ziende is men blind.

De genezing van de blinde zoals Johannes die vertelt, is totaal anders dan we die in andere evangeliën zien. Jezus is net ongemerkt de tempel ontvlucht omdat de aanwezigen de stenen al opgepakt hadden om Hem te stenigen. En dan lezen we dat Hij in het voorbijgaan iemand ziet die al vanaf zijn geboorte blind is. In de andere evangeliën roepen de blinden naar Jezus, vaak met woorden als: *Jezus, zoon van David, heb medelijden met ons.* Er klinkt daar een duidelijk verlangen van degene die niet kan zien om wel te zien. In Johannes stelt de blinde geen vraag, klinkt er geen smeekbede. Nee, Jezus geneest, in het voorbijgaan. Waar anderen de blinde niet zien, waar anderen niet naar hem omzien, ziet het oog van Jezus hem wel, als een goede herder die hart heeft voor alle schapen. De blinde is voor mensen een probleem, restafval van de samenleving. Je legt je erbij neer en je loopt er om heen. Oh ja, je kunt je nog afvragen hoe iemand zo geworden is. Is het zijn eigen schuld of die van zijn ouders? Jezus wijst alle gedachten over zondigheid en schuld af. Maar in deze man, in deze genezing, laat Hij zien hoe groot God is. Niet om het wonder van de genezing maar om de herschepping van de mens. En met die herschepping komen we ook bij de wonderbaarlijke manier waarop Jezus de genezing verricht. Er zijn ook verhalen in de evangeliën waar genezingen op het woord van Jezus gebeuren, zonder handeling, soms

zelfs op afstand. Nee hier spuugt hij op de grond en maakt hij wat modder, zegt onze vertaling. Zowel de NBG als de Naardense Bijbel vertalen hier dat Jezus 'slijk' maakt. En met dat woord is de link met de schepping meteen gelegd. Met andere woorden, met het openen van de ogen van de blinde geeft Jezus een teken dat ieder mens herschapen kan worden tot nieuwe mens, tot een mens die niet alleen kijkt maar ook ziet, een mens die de ogen en het hart gericht heeft op Gods tijd.

Gek genoeg ontbreekt de vreugde in het verhaal. De man die sinds zijn geboorte al blind was kan plotseling zien; maar dat er nou een feestje voor hem gevierd wordt. Nee, integendeel. Er volgt een soort inquisitie. Het kan toch niet zijn dat ene Jezus je de ogen geopend heeft? Hoe heeft hij dat dan gedaan? Het is onbestaanbaar dat dit gebeurt. Het komt mensen op de een of andere manier ook niet uit omdat ze daarmee de vertrouwdheid op moeten geven, de vertrouwdheid van alledag, de vertrouwdheid van traditie, de vertrouwdheid van gestolde waarheid. Als de genezen man wat kribbig vraagt of zij ook leerlingen van Jezus willen worden, antwoorden ze: *Wij zijn leerlingen van Mozes*. En zie, hier hebt u gestolde waarheid die het werken van God onmogelijk maakt. Die gestolde waarheid die niet bij machte was om de blinde in hun midden de ogen te openen. Omdat de gestolde waarheid de eigen ogen gesloten houdt.

Wij worden in onze tijd, onze aardse tijd van nu, geconfronteerd met voldoende zorgen, dreigingen, problemen en uitdagingen. We zien dat wereldwijd de ogen vooral gericht zijn op machthebbers met voorkomen en rijzige gestalten. In deze wereld wordt gekeken met het menselijke oog waarbij helaas het kijken vaak niet meer is dan waarnemen, aanschouwen en vervolgens niet weten wat te doen. U zult wellicht zo langzamerhand uw buik vol hebben van de zogenaamde vluchtelingenproblematiek maar ik denk dat die uitdaging een heel duidelijk voorbeeld is van hoe de wereld kijkt, hoe mensen kijken, en hoe onze ogen geopend zouden moeten worden en hoe onze ogen ook in het geloof geopend worden door Christus.

De lente is weer aangebroken en vanuit Noord-Afrika wagen weer duizenden weer duizenden de hachelijke oversteek naar Europa. Wij noemen dat een probleem en dat is het ook. Maar in de politiek wordt de vluchtelingenstroom vaak enkel verwoord in termen van een probleem-voor-ons. Welke bedreiging vormt deze stroom voor onze economie? Welke onzekerheid brengt deze stroom met zich mee voor het behoud van onze cultuur? Welke onveiligheid halen wij binnen de grenzen van ons Europa? Het zijn vragen die terecht gesteld worden, laat ik dat voorop stellen. Zeker Nederland, een land dat al een postzegeltje is dat overbevolkt wordt, moet zich afvragen: hoeveel kun je aan? Maar daar blijft het dan bij: hoe beschermen wij onszelf? Om in het beeld van het evangelieverhaal te blijven, lopen wij om de blinde heen, in het voorbijgaan. Christus opent onze ogen voor de mens. Wie is die mens die het risico neemt om te verdrinken in de Middellandse Zee? Wie is die mens die klaarblijkelijk zo'n dor bestaan heeft, zo weinig uitzicht heeft dat hij alles trotseert op zoek naar een betere toekomst? Zo gauw die mens in beeld komt, ook in beeld komt van de politiek, gaat het niet meer enkel om zelfbescherming maar ook om hoe wij het leven van de ander kunnen verbeteren. Hoe wij bijvoorbeeld een mens die toch van nature wil leven op eigen geboortegrond daar ook een toekomst kunnen bieden. Als wij blind enkel voor onze eigen toekomst gaan en niet zoeken naar een samenwerking om elkaars toekomst te ontwikkelen, dan moeten we ook niet vreemd opkijken dat er voortdurend aan onze deuren geklopt wordt. De ogen openen, zien wat er in de wereld gebeurt en begrijpen wat er vanuit ons geloof

gedaan moet worden, dat is mensen willen zijn van de achtste dag, mensen van Gods tijd.

Zolang Ik in de wereld ben, ben Ik het licht voor de wereld, zegt Jezus. Wij als kerk zeggen gestalte te zijn van het lichaam van Christus. Wij mogen zijn licht laten schijnen in onze tijd, in onze wereld. Licht dat alle duisternis verdrijft, licht waarbij we werkelijk kunnen zien, licht dat aan de dag brengt waar nood is, waar recht gezocht moet worden. Zo mogen ook wij, geleid door de goede Herder, zelf goede herders zijn. Voor elkaar. Voor iedere mens. Dienstbaar, vol liefde, om samen te zoeken naar groene weiden en vredig water.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.